

Miks kompostida?

- toitaineerikas orgaaniline materjal läheb kompostimisel tagasi looduslikku ringlusesse, mitte prügimäele või jäätmepõletusahju,
- kompost parandab mulla viljakust, veemahutavust ja struktuuri,
- kodune kompostimine õpetab lastele jäätmete taaskasutust ja sotsiaalset vastutust,
- lastel on võimalik oma silmaga jälgida looduslike protsesside toimumist koduaias,
- biojätmeid liigiti kogudes ja kompostides tekib vähem sorteerimata prügi, mille äravedu on tasuline.

Kompostimist võib korraldada lahtiselt aunas või kinniselt kompostris. Meeles tuleb pidada, et köögijäätmeid (toidujäätmeid) võib kompostida ainult kinniselt, et vältida näriliste ja lindude ligimeelitamist.

Rohkem infot biojätmete käitlemise kohta:
www.kuressaare.ee/uus/biojaatmed/

Kuidas panna?

Komposteeritava materjali läbimõõt peaks olema 3 mm kuni 5 cm. Mida suuremad on kompostitava materjali tükid, seda aeglasemalt need lagunevad. Kompostihunnikusse pole soovitatav panna haigustunnustega taimeosi, need tuleks põletada. Umbrohud tuleks matta kompostihunniku kõige kuumemasse kohta, hunniku keskele. Umbrohuseemned ja juured kaotavad idanemisvõime, kui neid hoida paar päeva 55kraadises kompostis. Kompostile võib lisada taimetoiduliste loomade sõnnikut, kuid mitte koera või kassi väljaheiteid, kuna need võivad sisaldada haigusi tekitavaid baktereid.

Sügisese lehed on väärtuslikud!

Sügisperioodil võiks võimalusel lehed multšida muru sisse, see on murule väetiseks – jätta lehed riisumata ja sõida neist lihtsalt muruniidukiga üle. Lehed muutuvad väikeseks tükkideks ja kukuvad rohuliblede vahele. Väiksemaid tükkikesi on putukatel ja mikroobidel lihtsam lagundada ja toitained jõuavadki mulda. Lehtede multšimine tekitab ka pehmema murupinna, millele on järgmisel suvel mõnusam astuda.

Osa lehti võid panna kottidesse, et neid siis aasta jooksul süsinikuallikana kompostihunnikusse lisada.

Sügisese puulehtede uputuse vastu aitab ka see, kui puulehed muruniidukiga üle sõites tükeldada ja siis kuhjata see materjal külmaõrnade taimede ümber.

Võimalikud probleemid kompostimisel

Probleem	Võimalik põhjus	Lahendus
KOMPOSTIHUNNIK ON NIISEKE VÕI SOE AINULT KESKELT	Hunnik võib olla liiga väike või on ilm liiga külm	Vaata, et hunnik oleks vähemalt 1m kõrgune ja 1m laiune. Kata kuhi soojustava materjaliga või oota soojemat ilma.
MATERJAL EI LAGUNE, KUHI EI SOOJENE	Pole piisavalt lämmastikku, hapnikku või niiskust	Veendu, et hunnikus oleks piisavalt lämmastikurikkaid materjale, sega kuhja ja vajadusel kasta.
KOMPOSTIHUNNIK HAISEB	Pole piisavalt hapnikku, süsinikku, kuhi on liiga märg või liiga tihe	Sega kuhja, et seda õhutada. Lisa õhulist kuiva süsinikurikkast materjali (põhk, lehed, hein). Kui hais on väljakanatamatu, lisa hunniku peale kuivi materjale.
KOMPOSTIHUNNIK MEELITAB LIGI NÄRILISI, KÄRBSEID JT LOOMI.	Hunnikusse on pandud sobimatuid materjale	Ära pane lahtisesse kompostihunnikusse toidujäätmeid. Kinnises kompostris säti need olemasoleva materjali keskele.
KOMPOSTIHUNNIK MEELITAB LIGI PUTUKAID, NÄLKAID, TIGUSID JT SELGROOTUID	See on täiesti loomulik osa kompostimisest	Probleemi pole.
KOMPOSTIHUNNIKUS ON SIPELGAD	Hunnik on liiga kuiv	Niisuta komposti. Sipelgad võivad komposti ka vajalike ainetega rikastada, seega iga hinna eest neid peletada pole vaja.

Kompost teeb head

Igas majapidamises tekib aeg-ajalt jäätmeid, mida nimetatakse biolagunevateks jäätmeteks. Biolagunevaid jäätmeid on võimalik oma kinnistul taaskasutada, tootes jäätmetest looduslikku väetist - **KOMPOSTMULDA.**

Kuidas kompostida?

ASUKOHT

Kompostihunnik või komposter peaks asuma vähemalt 3 m kaugusel naaberkinnistust, kui naabrid pole omavalitsuse teinud kokku leppinud, ning vähemalt 15 m kaugusel kaevust. Vali kompostihunnikule varjulisem, kuid mitte päris pime koht oma aias, mida sa 2 aasta jooksul, mis kuulub komposti valmimiseks, muuks otstarbeks ei vaja. Kompostihunnik ei tohiks asuda madalamas kohas, kuhu koguneb vesi. Hunnik peab olema piisavalt suur, et kõdunemisprotsessid saaksid aktiivselt toimuda: 1-2 m lai, 1- 1,5 m kõrge, pikkus vastavalt vajadusele.

ALUS

Säti aluseks puiduhaket, peenemaid oksid või pilliroogu, et kompostitav materjal saaks altpoolt hapnikku. Kompostihunnikul peab olema kontakt maaga, seega ära muud alust kasuta.

KIHTIDE LAOTAMINE

Lagunemisprotsessid toimivad edukalt, kui õhulisemad ja kuivemad süsinikurikkad kihid vahelduvad tihkemate ja niiskemate lämmastikurikaste kihtidega (vt tabelit). Kihtide paksus võiks olla 5-30 cm. Kihtide vahele tasub panna veidi mulda, mis toob hunnikusse lagundavad mikroorganismid. Ka talvel võib hunnikusse materjali lisada, madalatel temperatuuridel küll lagunemist ei toimu, kuid see algab uuesti kevadel ilmade soojenedes.

KINNIKATMINE

Kui kompostihunnik on piisavalt suur, siis võiks selle katta mullakihi, see vähendab niiskuse ja toitainete eraldumist. Kõige peale võiks laotada veel heina- või põhukihi, mis hoiab hunnikus soojust.

HOOLDAMINE

Kompostihunnikul ei tohiks lasta läbi kuivada, vajadusel tuleb seda kasta. Ka liigne niiskus pole hea, seega suuremate sadude korral tuleks hunnik katta. Kompostitav materjal peaks olema niivõrd niiske, et see läigib, kuid pigistades ei tilgu. Kuna hunniku servad kipuvad kuivama, võiks neid aeg-ajalt sissepoole tõsta. Suve jooksul tasub lagunemise kiirendamiseks kompostihunnikut kaks või kolm korda ümber tõsta, et materjali segada ja õhutada.

KOMPOSTMULLA VALMIMINE

Kompost valmib kolmes etapis. Algses faasis toimub orgaanilise materjali lagundamine temperatuuril 10-45°C, teises faasis kuumusel 45-75 °C. Seejärel hakkavad materjali lagundama seened ja bakterid. Teise faasi lõppedes langeb temperatuur jälle algfaasi ja toimub huumuse moodustumine. Valmiskompost on peaaegu must ning selle hoidmisel ei teki halba haisu.

Mida võib kompostihunnikusse panna?

Materjal	Kasutada või mitte	Süsiniku või lämmastiku allikas	Otuline teada
PUU- JA KÕÕGI-VILJAD, NENDE KOORED	jah	lämmastik	Komposti ainult kinniselt! Eemalda nendelt pakendid ja kleebised.
KOHVIPAKS JA KOHVIFILTRID, TEEKOTID	jah	lämmastik	Kohvipaks meeldib vilmaussidele väga. Mõned teekotid on plastikust ja ei komposteeru.
SAIA-LEIVAJÄÄGID	jah	lämmastik	Komposti ainult kinniselt!
MURUNIIDE	jah	lämmastik	Ära kasuta, kui muruniide võib sisaldada umbrohumurke.
UMBROHUD	NB!	lämmastik	Kuivata need päikese käes ja lisa kompostihunnikule hiljem. Umbrohuseemned hävinevad, kui materjal kuumeneb 55 kraadini.
MÄTTAD	NB!	lämmastik	Hunnik peab olema piisavalt kuum, et rohi ei kasvaks edasi.
ADRU JA VETIKAD	jah	lämmastik	Hea toitainete allikas.
SÕNNIK (hobuse, veise, sea, lamba, kitse, kana, jänese)	jah	lämmastik	Sega süsinikurikaste materjalidega, et laguneks kiiremini ja ei haiseks.
PUU- JA PÕÕSA-LEHED	jah	süsinik	Pane sügisel osa lehti kottidesse, et saaksid neid aasta jooksul kompostihunnikule lisada.
PAPP	jah	süsinik	Tee väiksemateks tükkideks ja niisuta. Kui pappi on palju, vii see pigem papp-pakendi konteinerisse.
AJALEHED	jah	süsinik	Tükelda, et lagunemine oleks kiirem. Kui lehti on palju, siis pane paberi-konteinerisse või vii jäätmejaama. Lääkiva pinna reklaamlehed ja ajakirjad kompostimiseks ei kõlba.

Materjal	Kasutada või mitte	Süsiniku või lämmastiku allikas	Otuline teada
PABER-KÄTERÄTIKUD	jah	süsinik	
SAEPURU JA PUIDUHAKE (värvimata, lakkimata, liimimata puidust)	jah	süsinik	Kõrge süsinikusisalduse kompenseerimiseks tuleb lisada ka lämmastikurikast materjali.
MÄNNI- JA KUUSE-OKKAD JA KÄBID	jah	süsinik	Kasuta vähesel määral. Okkad ja käbid muudavad keskkonna happeliseks ja võivad pidurdada lagunemist.
KUIVANUD HEIN, PÕHK, PILLIROOG	jah	süsinik	
PÄHKLIKOORED	jah	süsinik	
HAIGED TAIMEOSAD	NB!		Kui kompostihunnik ei kuumene piisavalt (vähemalt 55°C), siis haigused ei hävine.
KASSI VÕI KOERA VÄLJAHEITED, KASSILIIV	ei		Võivad sisaldada tõvestavaid mikroobe.
MUNAKOORED	jah		Hea kaltsiumiallikas, kuid tuleks eelnevalt purustada.
LIHA, PEKK, RASV, ÕLI, KONDID, PIIMATOOTED	ei		Ära pane kompostrisse ega ka kompostihunnikusse. Meelitavad ligi närilisi ja lähevad haisema, aeglustavad protsessi.
KALAJÄÄNUSED	NB!		Võib kompostida ainult kinnises kompostris. Võib haisema minna.
LUBI	ei		Pidurdab protsessi.
VÄRVIMATA JA IMMUTAMATA PUIDU TUHK	jah, vähesel määral		Suurem kogus muudab kompostihunniku aluseliseks ja aeglustab protsessi.